Концепція взаємодії держави з громадянським суспільством: прикладний аспект

Майсара Алкум, Міжрегіональна академія управління персоналом

Обґрунтовано, що сьогодні дедалі більше людей розуміє, що конфлікт для суспільства загалом не вигідний і неконструктивний. Світове співтовариство дійшло розуміння в тому, що узгодити інтереси, тобто знайти консенсусне рішення, є найкращим результатом взаємодії сторін. Очевидним є і те, що учасники в ході пошуку рішення стосовно один до одного мають проявляти свої особисті вміння чути позиції інших учасників та намагатися внести їх до своїх дій та пропозицій. За даних обставин важливо бути налаштованими на «ефективний діалог» всім сторонам такої взаємодії. Вони повинні прагнути до знаходження компромісів, вироблення спільних бачень щодо шляхів розв'язку проблем і до прийняття єдиного спільного рішення, що врахує інтереси всіх, а в подальшому – проконтролювати його виконання. Проаналізовано концептуальний підхід до налагодження взаємодії держави та інститутів громадянського сектора. Відзначено, що при його впровадженні присутні дві основні проблеми. По-перше, не існує чітких, доступних і добре розвинених каналів взаємодії неурядових організацій з державою. Тому уряд слід зобов'язати в рамках договору не тільки вказати свої пріоритети і цілі співпраці, а й створити чіткі та доступні канали взаємодії. По-друге, якщо методи взаємодії недостатньо розвинені, забезпечити реальну представленість інтересів спільнот буде неможливо. Тому, наприклад, в договорі Уельсу особливо підкреслені процедури, які має вжити держава для забезпечення можливості широкого демократичного представництва інтересів неурядовими організаціями. Сюди входить, наприклад, вимога про проведення консультацій з сектором із питань, які можуть торкнутися його інтересів. Сюди також входить раннє оповіщення неурядових організацій про можливі зміни політики і про нові події, про потенційні проблеми, поки вони тільки намітилися, забезпечення достатнього часу для проведення консультацій, зворотного зв'язку за підсумками консультацій і можливості участі на етапах реалізації та оцінки політики. Для ефективного представництва інтересів неурядових організацій всі ці питання повинні бути вирішені (включені в договір).

Ключові слова: держава; неурядові організації; громадські консультації; державне управління; концепція взаємодії держави з громадянським суспільством; ефективне представництво; недержавний сектор

Concept of interoperability of state with civil society: applied aspect

Mysara Alkum, Interregional Academy of Personnel Management

It is substantiated that today more and more people understand that the conflict is generally unprofitable and unconstructive for society. The world community has come to understand that reconciling interests, that is, finding a consensus solution, is the best result of interaction between the parties. It is also evident that participants in the course of finding solutions to each other should demonstrate their personal ability to hear the opinions of other participants and try to bring them into their actions and proposals. Under these circumstances, it's important to be set up for an «effective dialogue» to all parties to such interaction. They should strive to find compromises, to work out common visions on ways to solve problems, and to make a single joint decision that will take into account the interests of all, and in the future - to control its implementation. The conceptual approach to establishing interaction between the state and civil society institutions is analyzed. It is noted that during its introduction there are two main problems. First, there are no clear, accessible and well-developed channels of interaction between non-governmental organizations and the state. Therefore, the government should be obliged under the agreement not only to specify its priorities and goals of cooperation, but also to create clear and accessible channels of interaction. Secondly, if the methods of interaction are not developed enough, to ensure the real representation of the interests of communities will be impossible. Therefore, for example, the Welsh Treaty emphasizes the procedures that the state must take to ensure the possibility of a broad democratic representation of interests by non-governmental organizations. This includes, for example, the requirement to hold consultations with the sector on issues that may affect its interests. It also includes early warning of non-governmental organizations about possible policy changes and new developments, potential problems, as long as they are

just emerging, providing sufficient time to conduct consultations, feedback on the outcome of consultations and opportunities for participation in policy implementation and evaluation. To effectively represent the interests of non-governmental organizations, all these issues need to be addressed (included in the treaty).

Keywords: *state; non-governmental organizations; public consultations; state administration; concept of state interaction with civil society; effective representation; non-state sector*

Концепция взаимодействия государства с гражданским обществом: прикладной аспект

Майсара Алкум, Межрегиональная академия управления персоналом

Обосновано, что сегодня все больше людей понимает, что конфликт для общества в целом невыгоден и неконструктивен. К мировому сообществу пришло понимание, что согласовать интересы, то есть найти консенсусное решение, является лучшим результатом взаимодействия сторон. Очевидно и то, что участники в ходе поиска решения по отношению друг к другу должны проявлять свои личные умения слышать позиции других участников и пытаться внести их в своих действиях и предложениях. При данных обстоятельствах важно быть настроенными на «эффективный диалог» всем сторонам такого взаимодействия. Они должны стремиться к нахождению компромиссов, выработке совместных видений относительно путей решения проблем и к принятию единого общего решения, которое учтет интересы всех, а в дальнейшем – стремиться проконтролировать его выполнение. Проанализирован концептуальный подход к налаживанию взаимодействия государства и институтов гражданского сектора. Отмечено, что при его внедрении присутствуют две основные проблемы. Во-первых, не существует четких, доступных и хорошо развитых каналов взаимодействия неправительственных организаций с государством. Поэтому правительство следует обязать в рамках договора не только указать свои приоритеты и цели сотрудничества, но и создать четкие и доступные каналы взаимодействия. Во-вторых, если методы взаимодействия недостаточно развиты, обеспечить реальную представленность интересов сообществ будет невозможно. Поэтому, например, в договоре Уэльса особо подчеркнуты процедуры, которые должно принять государство для обеспечения возможности широкого демократического представительства интересов неправительственными организациями. Сюда входит, например, требование о проведении консультаций с сектором по вопросам, которые могут коснуться его интересов. Сюда также входит раннее оповещение неправительственных организаций о возможных изменениях политики и о новых событиях, о потенциальных проблемах, пока они только наметились, обеспечении достаточного времени для проведения консультаций, обратной связи по итогам консультаций и возможности участия на этапах реализации и оценки политики. Для эффективного представительства интересов неправительственных организациях все эти вопросы должны быть решены (включены в договор).

Ключевые слова: *государство; неправительственные организации; общественные консультации; государственное управление; концепция взаимодействия государства с гражданским обществом; эффективное представительство; негосударственный сектор*

Постановка проблеми.

Протягом останніх десятиліть зростає роль участі громадянського суспільства у справах державного управління та реалізації державної політики. Як підтвердження такого визнання багатьма європейськими державами були прийняті документи, які стали початком розвитку ідеї про взаємну користь взаємодії між державою та громадянським суспільством. Оскільки для некомерційних організацій світу відкрилися нові перспективи, в чотирьох частинах Великобританії були підписані генеральні угоди-договори – між некомерційним сектором та урядом. Ці події ознаменували нову

фазу в розвитку демократичного суспільства і стали підсумком роботи багатьох активістів громадських організацій, політиків і дослідників третього сектора. У цих договорах було позначено загальне розуміння ролі і важливості третього сектора для сучасного демократичного суспільства і закладена основа для партнерських мереж. Такі угоди приймалися не тільки у Великобританії. Аналогічна потреба в системному розумінні і формуванні взаємовідносин між урядом і організаціями третього сектора була усвідомлена в багатьох країнах світу, а також у великих міжнародних організаціях, таких як ООН і Євросоюз.

Аналіз досліджень і публікацій.

Питання ефективної взаємодії держави та громадянського суспільства в Україні завжди викликало занепокоєння. Особливості функціонування системи партнерських взаємовідносин держави та інститутів громадянського суспільства вивчають такі вчені, як: Ю. Кальниш, Є. Романенко, Л. Томаш, В. Черватюк та багато інших. Однак підходи та зміст існуючих європейських договорів щодо взаємодії уряду та неурядових організацій, які можуть бути використані в Україні, потребують детальнішого наукового вивчення та обґрунтування.

Мета дослідження.

Метою статті є дослідження і аналіз перспектив реалізації прийняття концепції взаємодії держави з громадянським суспільством в Україні.

Виклад основного матеріалу.

Україна повинна прагнути налагодити взаємодію державного та громадянського сектору, враховуючи весь досвід розбудови таких відносин усередині європейських країн. Тим самим наша країна, прагнучи асоціації з Європейським Союзом, повинна бути готовою до несення обов'язків членства, а також задовольняти необхідні економічні й політичні вимоги (Копенгагенські критерії [1]), які встановила Європейська Рада. Що стосується громадянського суспільства, Копенгагенські критерії говорять про те, що закони та інституційні структури повинні бути стабільними, гарантувати демократію, верховенство закону, забезпечувати права людей, повагу та захищати національні меншини. Розробка механізмів взаємодії між державою та громадянським суспільством обумовлена тим, що в першу чергу необхідно удосконалити існуючі взаємовідносини урядового та громадянського секторів. Для цього, відповідно, мають бути визначені нові форми такої співпраці, створені умови, що сприятимуть подальшому розвитку інститутів громадянського суспільства, зміцнені гарантії у забезпеченні громадянами своїх конституційних прав щодо участі в процесах державного управління. Протягом тривалого часу у Міністерстві юстиції України розроблявся проект документа, що мав би визначати взаємодію держави та громадянського

суспільства в Україні [2], на кшталт подібних європейських угод, де визначалися засади, форми та принципи співпраці органів державної влади з неурядовими організаціями. Однак такий варіант концепції так і не був винесений на обговорення у Верховній Раді України. Натомість, з метою налагодження партнерських відносин між органами державної влади, органами місцевого самоврядування та організаціями громадянського суспільства на сьогоднішній день прийнято ряд інших важливих документів [3, 4, 5].

Ще один момент, на якому хотілося б зосередити увагу. Найбільша концептуальна проблема в знаходженні ефективних шляхів взаємодії держави та громадянського суспільства полягає в тому, що як українське суспільство, так і держава (всі громадяни, що представляють її як державні службовці) досі (можливо, як «спадок» радянських часів) дуже часто на практиці сприймаються як постійні антагоністи. Це явище є настільки поширеним, що навіть в Щорічному посланні Президента України до Верховної Ради України [6] можна знайти слова про те, що варто вже позбуватися застарілих моделей, де громадянин асоціюється з об'єктом управління, а виконавча влада – з суб'єктом управління. Лиш після цього видається можливим закласти підвалини новим відносинам громадянина та державної влади.

Саме прийняття концепції взаємодії держави з громадянським суспільством в нашій країні у вигляді договору на прикладі інших європейських держав покладе початок упорядкуванню відносин у цій системі. Це сприятиме позбавленню хаотичності у відносинах між державою та інститутами громадянського суспільства. Також, враховуючи важливість використання європейського досвіду, доцільним було б проведення широкого попереднього громадського обговорення та розробки з урахуванням практик європейських держав, аналізу матеріалів про концепції країн Євросоюзу. Не зайвим буде і опрацювати порівняльний аналіз європейської політики та практики в області взаємодії держави та неурядових організацій Європи.

Для вирішення такої нагальної проблеми на сьогодні, як взаємодія держави та громадянського суспільства потрібно від-

шукати практичні шляхи та орієнтири співпраці між громадянським суспільством та урядом в Україні, розробити конкретні практичні рекомендації для державних установ про напрями й механізми взаємодії з громадянським суспільством. Для цього ж необхідно комплексно вивчити міжнародний контекст взаємодії держави та громадянського суспільства, визначити як саме впливають світові тенденції на його еволюцію в Україні. Досить актуальним є і питання користування інтелектуальним потенціалом представників громадянського суспільства в управлінні державними справами та пов'язаними з цим перспектив законодавчого забезпечення громадської участі [7]. Тож, беручи до уваги те,

наскільки дана проблема є дискусійною, варто наголосити на неодмінному урахуванні і українського, і світового історичного досвіду в плані громадянського примирення та розбудови громадянського потенціалу в процесах розробки відповідних політичних стратегій та прийняття політико-управлінських рішень.

Виходячи з європейського підходу [8] до взаємодії між державою та громадянським суспільством, такий підхід в Україні має ґрунтуватись на налагодженні взаємодії держави та інститутів громадянського сектора.

Розглянемо рис. 1, де схематично зобразимо концептуальний підхід до налагодження взаємодії держави та інститутів громадянського сектора.

Рис. 1. Концептуальний підхід до налагодження взаємодії держави та інститутів громадянського сектора

Визнання специфічних інтересів і ролі сторін у суспільстві.

У зв'язку з визнанням третього сектора держава має, насамперед, визнати важливу і фундаментальну роль третього сектора в розвитку демократичного суспільства, вільного від соціального відторгнення, а також визнати його відмінність від бізнесу і державних структур. Уряд також має визнати незалежність і різноманіття третього сектора, його право відстоювати свої ідеї та інтереси і критикувати уряд, а також право відмовитися від співпраці з державою.

З іншого боку, очевидно, що і третій сектор повинен визнати деякі аспекти діяльності державного сектора. До них належать: особлива роль держави в організації соціальної, економічної та культурного життя країни, законодавчі рамки, в яких діє держава, вимога публічного звітування про його фінансові витрати і особливо – обмеження, що накладаються на дії держави щодо неурядових організацій.

Представництво повинно ґрунтуватися на основних нормах, що регулюють призначення представників, їх мандат і обов'язки.

Питання представництва зазвичай є серйозною проблемою для третього сектора в силу його різноманіття і динамічності, а також щодо слабого рівня інституціоналізації. У той же час державі необхідна ясність у питанні про те, хто, кого і як представляє, і який мандат в іншій сторони переговорів. Сторони мають дійти згоди у тому, що жоден орган чи група організацій не можуть представляти увесь спектр інтересів неурядового сектора в його відносинах із державою. Однак при наявності визнаних представницьких органів третього сектора вони повинні у своїй функції представників дотримуватися певних правил. На запит держави щодо їх думки вони повинні відреагувати в певний термін. Вони також повинні показати, яким чином консультуються зі своїми членами, як забезпечують підзвітність і точне відображення поглядів зацікавлених сторін. Іноді уряд цікавить така думка представницького органу, в якій відображені не тільки переваги його членів, а й особливі інтереси тих, хто не входить в число його членів. У таких випадках як мінімум повинні бути забезпечені нейтральність та об'єктивність.

Нерідко при вирішенні питань представництва забувають про низові організації і неформальні групові спільноти. Дуже важливо особливо підкреслити їх роль в процесі консультацій, а також обов'язок зонтичних організацій консультуватися з такими групами при формуванні спільної думки.

З боку держави питання про представництво вирішити набагато легше. Проте, як нерідко трапляється в країнах, де публічні інститути та адміністративна культура слабкі або знаходяться на стадії формування, вирішення питання про представництво не є задовільним, навіть незважаючи на те, що це питання є вкрай важливим для партнерів і необхідне для досягнення хороших результатів.

Інтерес неурядових організацій полягає в тому, щоб уряд узяв на себе відповідальність за створення системи ефективного та взаємовигідного співробітництва. Уряд повинен сприяти співробітництву за допомогою своєї політики і стратегії фінансування, а також шляхом підтримки співпраці у масштабах всього державного сектора, включаючи місцеві органи влади.

Робота в партнерстві означає, що обидві сторони (особливо уряд) будуть активно звертатися один до одного з пропозиціями висловити рекомендації та поділитися досвідом, а також будуть поважати специфічні інтереси іншої сторони – наприклад, необхідність дотримання конфіденційності щодо отриманої інформації в разі відповідного прохання.

Виконання урядом своїх зобов'язань повинно бути організовано так, щоб зміна політичного керівництва не тягла за собою загрози перегляду узгоджених принципів. Це було однією з причин парламентської процедури прийняття договору в Естонії – щоб його важко було скасувати.

Надана інформація повинна бути зрозумілою за формою. Особливо важливо, щоб була зрозумілою інформація для третього сектора, оскільки його представники часто не мають достатнього досвіду роботи з урядовими та політичними документами. Якщо вони не можуть зрозуміти точний сенс документа, їх рекомендації не будуть настільки цінними, якими могли б бути, і від цього

програють обидві сторони, так і все суспільство.

Слід заохочувати знайомство з методами роботи партнера. Партнерство, крім іншого, означає, що партнерам добре знайомі методи роботи один одного і процеси прийняття рішень іншою стороною. Один із найпростіших і новаторських методів взаємного ознайомлення із внутрішніми механізмами роботи – стажування. Автори канадської Доповіді про спільні круглі столи запропонували організувати взаємні стажування представників громадського сектору та держави. Вони запропонували направляти співробітників громадських організацій на роботу до відомчих відділів із формування політики, а співробітників держструктур – в організації громадського сектору, щоб вони таким чином обмінювалися досвідом. Користь таких стажувань була особливо підкреслена в Англії на першій щорічній зустрічі уряду і представників громадського сектору з оцінки виконання і подальшого розвитку положень вкладеного договору про взаємодію секторів. Для більшості східноєвропейських країн такий підхід цілком новий, але дух партнерства і доведена користь повинні спонукати його спробувати.

Успіх партнерства і відповідальне ставлення до його розвитку також залежать від позитивної позиції третього сектору.

Проблеми партнерства пов'язані не тільки з діяльністю держави. Багато проблем побудови робочих партнерств пов'язані зі специфікою і різноманітністю третього сектору. Одна з головних завдань третього сектору в країнах Східної Європи – продемонструвати користь співпраці з державним сектором. Також слід пам'ятати, що співпраця з державним сектором – не перешкода незалежності, а навпаки – один із гідних проявів такої незалежності, користь для обох сторін і для всього суспільства.

Прийнятні методи надання ресурсів і звітності про їх використання:

1. Дотримання кращої практики і процедури розподілу ресурсів урядом.

2. Дотримання кращої практики використання цих ресурсів і звітності неурядовими організаціями перед урядом та суспільством.

Зобов'язання уряду щодо прийняття чіткої та послідовної політики виділення коштів

некомерційному сектору. Від уряду вимагається розробити і впровадити чіткі, послідовні і об'єктивні критерії виділення коштів третьому сектору. Головна мета третього сектору Східної Європи в цьому плані – зафіксувати мінімальний рівень фінансування своєї діяльності урядом і прозорі механізми виділення коштів. При цьому уряд, як правило, віддає перевагу мати відносну свободу маневру для використання коштів відповідно до своїх пріоритетів, але якщо при розробці таких пріоритетів і при виділенні ресурсів дотримані принципи демократії і справедливості, навряд чи виникнуть заперечення з боку неурядових організацій.

Висновки.

Вищесказане дозволяє зробити висновок, що демократична держава (на відміну від авторитарної) не управляє суспільством, а здійснює управління суспільними і державними справами (і це принципово різні концепції). «Ефективною» може вважатися лише така взаємодія інститутів влади з інститутами громадянського суспільства, в результаті якої на основі взаємних компромісів досягнуто згоди (консенсусу) з усіх порушених питань, а також спільно вироблено й погоджено проекти конкретних владних чи управлінських рішень, прийняття котрих спроможне врегулювати наявну проблему. Саме тому кожен із учасників такого діалогу взаємодії повинен не лише глибоко розбиратися в суті проблеми, а й прислуховуватися до чужих думок та пропозицій, зауважень інших учасників, а також намагатися виявити спільні риси різних позицій та виробити прийнятне для всіх рішення щодо шляху розв'язання наявної проблеми [9].

Підсумовуючи викладене можна сформулювати такі висновки і пропозиції. Обов'язковою засадою ефективної співпраці та умовою налагодження ефективної взаємодії між державою (в особі конкретних державних службовців) і громадянським суспільством має стати розуміння обома сторонами своєї рівноправності та відповідальності в управлінні суспільними та державними справами, адже і право державних службовців, і право представників громадськості ґрунтується на одному і тому ж конституційному праві кожного громадянина брати участь в управлінні державними справами (ст. 38 Конституції України [10]).

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ

1. Копенгагенські критерії членства в Європейському союзі (інформаційно-аналітична довідка). – Режим доступу: <https://mfa.gov.ua/ua/page/open/id/774>
2. Проект Концепції взаємодії держави з громадянським суспільством // Сайт Міністерства юстиції України. – Режим доступу: <http://www.minjust.gov.ua/0/33679>
3. Про забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики : Постанова Кабінету Міністрів України від 03 листопада 2010 р. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-2010-p>
4. Взаємодія держави та інститутів громадянського суспільства: Роз'яснення Міністерства юстиції України від 03 лютого 2011 р. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0018323-11>
5. Романенко Є. О. Державно-громадянська комунікація: шлях від кризи до взаємодії / Є. О. Романенко, В. М. Козаков, О. В. Рашковська, В. А. Ребало, І. В. Чаплай. – Київ: ДП «Вид. дім «Персонал», 2017. – 288 с.
6. Модернізація України – наш стратегічний вибір: Щорічне послання Президента України до Верховної Ради України. – Київ: ІНСД, 2011. – 432 с.
7. Череватюк В. Б. Громадянське суспільство як модель взаємовідносин людини та держави: від історії до сучасності / В. Б. Череватюк, Ю. Є. Олексієнко // Юридичний вісник. Повітряне і космічне право. – 2014. – № 2. – С. 35-40.
8. Примеры национальных договоров и концепций. Договор между государством и общественным сектором Уэльса. Политика сотрудничества. Практика эффективного взаимодействия. Международный опыт / сост. Е. Б. Тонкачѐва, Г. Б. Черепок. – Минск: ФУАинформ, 2009. – 266 с.
9. Боршова І. В. Діалог інститутів влади та громадянського суспільства як умова досягнення суспільного консенсусу. – Режим доступу: <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/conf/2014-2/doc/7/02.pdf>
10. Конституція України. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-vp>

REFERENCES

1. *Kopenhahenski kryterii chlenstva v Yevropeiskomu soiuzi (informatsiino-analitychna dovidka) [Copenhagen criteria for membership in the European Union (information and analytical information)]*. Retrieved from: <https://mfa.gov.ua/ua/page/open/id/774> [in Ukrainian].
2. *Proekt Kontseptsii vzaïemodii derzhavy z hromadianskym suspilstvom [Draft Concept of State Interaction with Civil Society]. Sait Ministerstva yustytisii Ukrainy*. Retrieved from: <http://www.minjust.gov.ua/0/33679> [in Ukrainian].
3. *Pro zabezpechennia uchasti hromadskosti u formuvanni ta realizatsii derzhavnoi polityky: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 03 lystopada 2010 r. [On ensuring public participation in the formation and implementation of state policy: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated November 3, 2010]*. Retrieved from: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-2010-p> [in Ukrainian].
4. *Vzaïemodiia derzhavy ta instytutiv hromadianskoho suspilstva: Roziasnennia Ministerstva yustytisii Ukrainy vid 03 liutoho 2011r. [Interaction of the state and civil society institutions: Clarification of the Ministry of Justice of Ukraine from February 3, 2011]*. Retrieved from: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0018323-11> [in Ukrainian].
5. *Romanenko, Ye.O., Kozakov, V.M., Rashkovska, O.V., Rebalo, V.A., & Chaplai, I.V. (2017). Derzhavno-hromadianska komunikatsiia: shliakh vid kryzy do vzaïemodii [Public-Civil Communication: The Way From Crisis to Interaction]*. Kyiv: DP «Vyd. dim «Personal» [in Ukrainian].
6. *Modernizatsiia Ukrainy – nash stratehichnyi vybir: Shchorichne poslannia Prezydenta Ukrainy do Verkhovnoi Rady Ukrainy [Modernization of Ukraine – Our Strategic Choice: Annual Letter from the President of Ukraine to the Verkhovna Rada of Ukraine]*. (2011). Kyiv: INSD [in Ukrainian].
7. *Cherevatiuk, V.B., & Oleksiienko, Yu.Ye. (2014). Hromadianske suspilstvo yak model vzaïemovidnosyn liudyny ta derzhavy: vid istorii do suchasnosti [Civil society as a model of relations between man and the state: from history to the present]*. *Yurydychnyi visnyk. Povitriane i kosmichne pravo*, 2, 35-40 [in Ukrainian].
8. *Tonkachjova, E.B., & Cherepok, G.B. (2009). Primery nacional'nyh dogovorov i koncepcij. Dogovor mezhd gosudarstvom i obshhestvennym sektorom Ujel'sa. Politika sotrudnichstva. Praktika jeffektivnogo vzaïmodejstviya. Mezhdunarodnyj opyt [Examples of national treaties and concepts. Treaty between the state and the public sector of Wales. Cooperation policy. Practice effective interaction. International experience]*. Minsk: FUAinform [in Ukrainian].
9. *Borshchova, I.V. Dialoh instytutiv vlady ta hromadianskoho suspilstva yak umova dosiagnennia suspilnoho konsensusu [Dialogue of institutes of power and civil society as a condition for achieving social consensus]*. Retrieved from: <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/conf/2014-2/doc/7/02.pdf> [in Russian].
10. *Konstytutsiia Ukrainy [The Constitution of Ukraine]*. Retrieved from: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-vr> [in Ukrainian].

Майсара Алкум

Аспірант

Міжрегіональна академія управління персоналом
03039, м. Київ, вул. Фрометівська, 2

Email: MaysaraAlqum@ukr.net

Mysara Alkum

Post-graduate student

Interregional Academy of Personnel Management
2, Frometivska St., Kyiv, 03039, Ukraine

Цитування: Алкум М. Концепція взаємодії держави з громадянським суспільством: прикладний аспект / М. Алкум // Аспекти публічного управління. – 2018. – Т. 6. – № 10. – С. 14-20.

Citation: Alkum, M. (2018). Kontseptsiiia vzaïemodii derzhavy z hromadianskym suspilstvom: prykladnyi aspekt [Concept of interoperability of state with civil society: applied aspect]. *Public administration aspects*, 6 (10), 14-20.

Стаття надійшла / Article arrived: 05.09.2018

Схвалено до друку / Accepted: 07.10.2018